

انتخابات و پویش جغرافیایی آن

در سیستان و بلوچستان

اثر: دکتر زهرا پیشگاهی فرد

استادیار دانشکده ادبیات دانشگاه تهران

(از ص ۱۶۱ تا ۱۷۸)

چکیده:

حضور مردم در انتخابات سراسری برای برگزیدن یک یا چند فرد به منظور در اختیار نهادن سرنوشت خویش به آنان برای مدتی معین بیانگر حساسیت مردم به آینده خویش است. هر اندازه این حساسیت بیشتر و نتیجه مشارکت‌های قبلی ملموس‌تر باشد، حضور آنان در انتخابات بعدی افزایش می‌یابد. در این مقاله میزان و نحوه حضور ساکنین استان سیستان و بلوچستان در انتخابات نمایندگی مجلس شورای اسلامی (پارلمانی) در ۵ دوره انتخابات مورد مطالعه قرار گرفته و سعی شده با ارائه آمار و ارقام از طریق جداول، نقشه و نمودار، بیشتر شدن این حساسیت را نشان دهد. همچنین تعاملات میان گروه‌های عمده سیاسی کشور در این استان و گرایش برگزیدگان به کمیسیونهای مجلس با توجه به محرومیت این استان و تحول در این گرایش در دوره‌های اخیر به بحث گذاشته شده است.

واژه‌های کلیدی: پویش، حوزه انتخابیه، روحانیت مبارز، روحانیون مبارز، ملی مذهبی‌ها.

مقدمه:

در عرصه مطالعات کلاسیک جغرافیای سیاسی ایران، از چند منطقه به عنوان مناطق واگرا در کشور نام برده می‌شود. یکی از این مناطق، شرق و جنوب شرقی ایران، یعنی منطقه سیستان و بلوچستان است که مردم آن پیوسته رو به آن سوی مرز شرقی کشور داشته‌اند. آنها عمدتاً در طول تاریخ نسبت به حکومت مرکزی ایران احساس بیگانگی کرده و متقابلاً حاکمیت نیز آنان را در امور ملی دخالت نمی‌داد. در فرایند تثبیت جمهوریت در ایران، دخالت مردم در سرنوشت سیاسی خود جایگاهی ویژه گرفت و با اولین انتخابات پارلمانی مصداق یافت.

پاسخ به این سؤال که مردم مناطق واگرا به ویژه مردم سیستان و بلوچستان، این آرمان را تا چه حد در عمل باور داشتند و چگونه می‌توان باور آنان را اثبات نمود، مطالعه‌ای را پیرامون روند مشارکت آنها در امور سیاسی در ابعاد کمی و کیفی طلب می‌کرد. در این مقاله که مستخرج از گزارش طرح انتخابات پارلمانی استان سیستان و بلوچستان است با فرض اینکه مشارکت سیاسی مردم منطقه سیستان و بلوچستان برای دخالت در امور ملی رو به افزایش است و همین مشارکت سیاسی موجود تعامل عمیق و همه جانبه میان مرکز و پیرامون شده، به گستردگی دامنه نفوذ جریانات سیاسی وابسته به حاکمیت در این منطقه پرداخته تا روند تبدیل واگرایی مردم را به همگرایی از طریق مطالعه پیرامون روند مشارکت سیاسی آنان در ۵ دوره انتخابات پارلمانی بارز نماید.

نگاهی به گذشته:

سیستان و بلوچستان یکی از کم تراکم ترین و وسیعترین استانهای کشور است. در اولین تقسیمات کشوری در سال ۱۲۸۵ که براساس آن، کشور به ۴ ایالت و ۱۲ ولایت تقسیم می‌شد، بلوچستان جزء ایالت کرمان و سیستان جزء ایالت خراسان بود. دومین قانون تقسیمات کشوری که براساس آن، کشور به ده استان تقسیم

می شد سیستان و بلوچستان را در محدوده استان هشتم قرار می داد و بالاخره در سال ۱۳۳۹ آن دو خطه از قالب فرمانداری کل خارج و به استان تبدیل شد. روند انتخابات مجلس شورای ملی از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۵۴ نشان می دهد از دوره اول تا دوره چهارم مجلس شورای ملی نماینده ای از این سرزمین به مجلس راه نیافت. سال ۱۳۰۰ سیستان دو نماینده به مجلس فرستاد و بعد در دوره ششم (۱۳۰۵) سیستان و بلوچستان شامل دو حوزه انتخابیه و دو نماینده بود. که شرایط تا بیستمین دوره انتخابات یعنی به مدت ۳۴ سال ادامه داشت. همزمان با برگزاری بیستمین انتخابات در سال ۱۳۳۹ سیستان و بلوچستان دارای ۳ نماینده شد و از سال ۱۳۵۴ سه حوزه ایرانشهر، زابل و زاهدان را شامل می شد که در مجموع ۵ نماینده داشت. (۱)

تحول در نظام سیاسی کشور و تبدیل حاکمیت پادشاهی به جمهوری اسلامی، زمینه مشارکت را در همه زمینه ها به ویژه مشارکت سیاسی فراهم نمود و این فرصت را به مردم همه استانها داد تا با روندی نظام مند حضور بیشتری را در فرایند تصمیم گیری های ملی و منطقه ای داشته باشند. انتخابات مجلس شورای اسلامی یکی از این الگوهای نظام مند برای مشارکت مردم و دخالت آنان در سرنوشت خویش است.

مشارکت، پایان دوران واگرایی

از سال ۱۳۵۸ که اولین انتخابات مجلس شورای اسلامی انجام شد، مردم مشارکت مدنی را در یک نظام جمهوری آغاز کردند. به نسبتی که اثر حضور مردم در عرصه انتخابات برای آنان مشهود می شد، هم به میزان حضورشان افزوده می شد و هم معیارهای خود را برای انتخابات نماینده بهینه می کردند. این موضوع به عنوان یک تصمیم ملی در بیشتر حوزه های انتخابیه (با برخی استثنائات) دیده می شود. به همین نسبت در حوزه هایی که تأثیر حضور مردم برای آنان ملموس نبود و برآیند

خود را مشاهده نمی‌کردند از حضور خود می‌کاستند. آمار و ارقام مربوط به رای دهندگان به ۷ نماینده در ۶ حوزه انتخابیه استان سیستان و بلوچستان و رای گیرندگان در آن حوزه‌ها به خوبی بیانگر نحوه حضور کمی و کیفی ساکنین این استان است. جداول زیر نشان می‌دهد که بالاترین نسبت شرکت کننده به واجدین شرایط در دوره اول در حوزه سراوان با ۳۹ درصد و پایین ترین میزان در حوزه نیک شهر چاه بهار با ۹ درصد بوده است. (۲) در دوره دوم تعداد شرکت کنندگان نسبت به دوره اول در اکثر حوزه‌ها افزایش یافته است، به طوری که بالاترین نسبت شرکت کننده به واجدین شرایط در حوزه زابل ۴۹ درصد است. (۳) دو حوزه سراوان و ایرانشهر که در این دوره از میزان حضور خود کاسته بودند، در دوره سوم دوباره حضور خود را گسترش دادند به نحوی که ایرانشهر میزان حضور را از ۳۲ درصد در دوره دوم به ۳۹ درصد در دوره سوم و حوزه سراوان از ۲۷ درصد در دوره دوم به ۴۳ درصد در دوره سوم رساند. و خاش با ۶۲ درصد شرکت کننده از واجدین شرایط بالاترین حضور را در استان کسب کرد. (۴)

مشهور بودن اثرات مثبت حضور مردم در انتخابات سوم در طول سالهای ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۰ افزایش حضور آنان در انتخابات دوره چهارم مشاهده می‌شد (۵) و در دوره پنجم همین روند افزایش ادامه یافت و دوباره خاش با ۶۸ درصد شرکت کننده از واجدین شرایط بالاترین مرتبه را در مشارکت کسب کرد. (۶)

جدول شماره ۱- اطلاعات آماری جمعیت، واجدین شرایط، تعداد و درصد رأی دهندگان در حوزه انتخابیه ایرانشهر

سال	واجدین شرایط	تعداد رأی دهندگان	رأی دهندگان واجدین شرایط درصد
۱۳۵۸	۹۳۲۱۹	۳۵۷۸۰	۳۸/۴
۱۳۶۲	۱۱۸۳۲۲	۳۷۸۵۸	۳۲
۱۳۶۶	۱۴۲۱۲۰	۵۵۰۵۱	۳۸/۷
۱۳۷۰	۱۴۹۷۰۶	۷۲۸۰۹	۴۸/۶
۱۳۷۴	۱۵۷۰۶۷	۱۰۳۳۲۱	۶۵/۸

جدول شماره ۲- اطلاعات آماری جمعیت، واجدین شرایط، تعداد و درصد رأی دهندگان در حوزه انتخابیه چابهار

سال	واجدین شرایط	تعداد رأی دهندگان	رأی دهندگان واجدین شرایط درصد
۱۳۵۸	۵۱۲۸۴	۴۵۸۱	۸/۹
۱۳۶۲	۶۵۰۹۵	۲۲۳۸۴	۳۴/۴
۱۳۶۶	۸۲۸۵۸	۳۵۳۶۸	۴۲/۷
۱۳۷۰	۱۱۲۲۹۵	۴۸۳۸۹	۴۳
۱۳۷۴	۱۵۲۱۸۹	۶۴۷۴۰	۴۲/۵

جدول شماره ۳ - اطلاعات آماری جمعیت، واجدین شرایط، تعداد و درصد رأی دهندگان در حوزه انتخابیه خاش

سال	واجدین شرایط	تعداد رأی دهندگان	رأی دهندگان واجدین شرایط درصد
۱۳۵۸	۲۸۶۳۱	۹۶۰۹	۳۳/۶
۱۳۶۲	۳۶۴۸۲	۱۳۱۹۲	۳۶/۲
۱۳۶۶	۴۵۳۲۴	۲۸۰۱۷	۶۱/۸
۱۳۷۰	۵۴۹۱۸	۳۰۸۹۷	۵۶/۳
۱۳۷۴	۶۶۵۴۲	۴۴۹۵۰	۶۷/۶

جدول شماره ۴ - اطلاعات آماری جمعیت، واجدین شرایط، تعداد و درصد رأی دهندگان در حوزه انتخابیه زابل

سال	واجدین شرایط	تعداد رأی دهندگان	رأی دهندگان واجدین شرایط درصد
۱۳۵۸	۱۰۱۷۴۲	۳۷۴۲۱	۳۶/۸
۱۳۶۲	۱۲۶۵۸۴	۶۲۴۵۴	۴۹/۳
۱۳۶۶	۱۵۱۲۸۵	۸۲۷۷۲	۵۴/۷
۱۳۷۰	۱۶۳۸۸۶	۹۳۷۷۶	۵۷/۲
۱۳۷۴	۱۷۷۵۳۵	۱۱۸۸۶۶	۶۷

انتخابات و پویش جغرافیایی آن در سیستان و بلوچستان / ۱۶۷

جدول شماره ۵ - اطلاعات آماری جمعیت، واجدین شرایط، تعداد و درصد رأی دهندگان در حوزه انتخابیه زاهدان

سال	واجدین شرایط	تعداد رأی دهندگان	رأی دهندگان درصد واجدین شرایط
۱۳۵۸	۸۱۹۷۳	۱۸۲۸۰	۲۲/۳
۱۳۶۲	۱۲۵۵۶۹	۴۲۴۳۳	۳۳/۸
۱۳۶۶	۱۷۹۲۹۱	۷۱۴۱۳	۳۹/۸
۱۳۷۰	۲۱۲۰۹۰	۱۰۰۲۹۴	۴۷/۳
۱۳۷۴	۲۵۰۸۸۹	۱۳۱۰۷۸	۵۲/۵

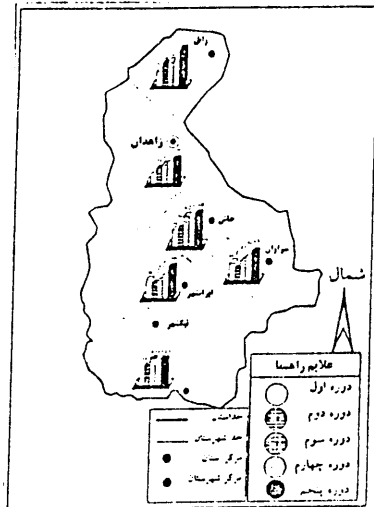
جدول شماره ۶ - اطلاعات آماری جمعیت، واجدین شرایط، تعداد و درصد رأی دهندگان در حوزه انتخابیه سراوان

سال	واجدین شرایط	تعداد رأی دهندگان	رأی دهندگان درصد واجدین شرایط
۱۳۵۸	۴۷۵۱۶	۱۸۳۹۴	۳۸/۷
۱۳۶۲	۵۷۷۱۶	۱۵۴۴۳	۲۶/۸
۱۳۶۶	۶۸۲۰۶	۲۹۴۴۷	۴۳/۲
۱۳۷۰	۷۸۱۴۳	۴۱۹۷۵	۵۳/۷
۱۳۷۴	۸۹۵۲۷	۵۶۲۹۹	۶۲/۹

نقشه زیر نشان دهنده روند افزایش مشارکت مردم در هر یک از حوزه‌های شش‌گانه استان سیستان و بلوچستان است.

نگاره ۱- دامنه تغییر درصد آراء طی پنج دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی در حوزه‌های

انتخابیه استان سیستان و بلوچستان

در این نقشه به خوبی مشاهده می‌شود که چگونه حوزه‌های این استان بتدریج به نقش خود در مشارکت سیاسی (پارلمانی) پی برده و حضور خود را افزایش داده‌اند. حضور مردم در انتخابات پارلمانی تنها در حوزه چابهار از دوره اول تا پنجم نزدیک به پنج برابر افزایش یافته و در سایر حوزه‌ها نیز این نسبت به بیش از ۱/۵ تا ۲ برابر رسیده است. این حضور چشمگیر مستمر، فرضیه قدیمی جهانمداران نظام دو قطبی را که براساس آن بلوچستان را منطقه‌ای واگرا وانمود می‌کردند، رد نموده و جلوه‌ای بارز از همگرایی روزافزون مردم و حکومت مرکزی و بالا رفتن میزان شناخت آنان از دخالت در سرنوشت خویش را ترسیم کرده است.

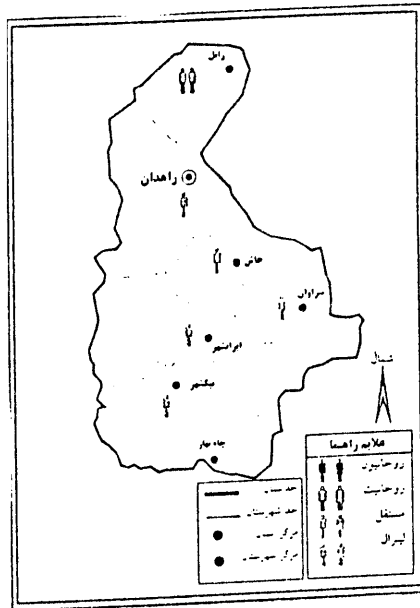
فراز و نشیب جریان‌های سیاسی در حوزه‌های انتخابیه

در اولین روزهای بعد از انقلاب اسلامی که استان سیستان و بلوچستان خود را

برای یک مشارکت نظام یافته در سرنوشت ۴ ساله خویش آماده می‌کرد، دو جریان بزرگ سیاسی آن روز یعنی جامعه روحانیت مبارز و جریان ملی مذهبی ها بخشهای شمالی و جنوبی این استان را تحت نفوذ خود قرار دادند. زابل با دو نماینده پایگاه قوی و غنی جامعه روحانیت و بسیار همگرا با حکومت مرکزی، و نیک شهر چابهار و ایرانشهر تحت نفوذ جریان ملی مذهبی قرار گرفت. همین نفوذ جریانهای سیاسی چهره استان را به سه بخش شمالی با نمایندگان طرفدار جناح روحانیت میانی با نمایندگانی مستقل و جنوبی با نمایندگان ملی مذهبی تقسیم کرد.

نگاره ۲- پراکنش جغرافیایی گرایشات سیاسی نمایندگان استان سیستان و بلوچستان در اولین دوره

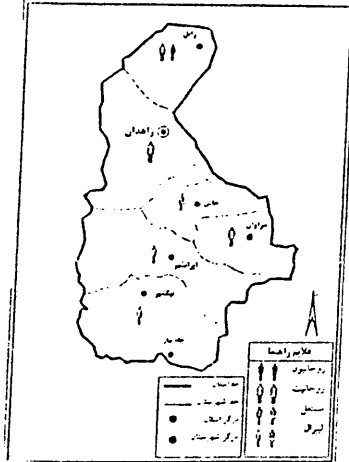
مجلس شورای اسلامی

با حذف جریان ملی مذهبی در دوره دوم مجلس شورای اسلامی دو قسمت شمالی و جنوبی زیر نفوذ روحانیت و بخشهای میانی، همچنان زیر نفوذ مستقلین بود. چهار نماینده از حوزه‌های زابل، زاهدان و چابهار - نیکشهر منتسب به روحانیت و سه نماینده خاش، سراوان و ایرانشهر در این دوره مستقل بودند.

نگاره ۳- پراکنش جغرافیایی گرایش‌های سیاسی نمایندگان استان سیستان و بلوچستان در دومین

دوره مجلس شورای اسلامی

پیدایش جناح سیاسی دیگر در عرصه انتخابات کشور یعنی روحانیون در دوره سوم، حوزه زابل را تحت تأثیر قرار داد و استان سیستان و بلوچستان با سه نماینده ایرانشهر و نیکشهر - چابهار، سه نماینده منتسب به روحانیت در سراوان، زاهدان و زابل و یک نماینده منتسب به روحانیون در زابل آرایشی متفاوت به خود گرفت.

نگاره ۴- پراکنش جغرافیایی گرایش‌های سیاسی نمایندگان استان سیستان و بلوچستان در سومین

دوره مجلس شورای اسلامی

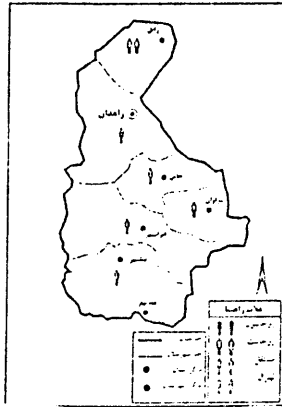

در دوره چهارم سراوان و زابل به نمایندگان جناح روحانیت وفاداری نشان دادند و چهار حوزه زاهدان خاش، ایرانشهر و چابهار نیکشهر به مستقلین وفاداری

نمودند.

نگاره ۵- پراکنش جغرافیایی گرایشات سیاسی نمایندگان استان سیستان و بلوچستان در چهارمین

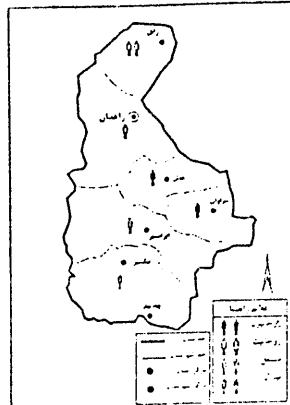
دوره مجلس شورای اسلامی

دوره پنجم با نفوذ مجدد روحانیون، استان به سه بخش شمالی (شامل زابل و زاهدان) با منتخبینی از جناح روحانیت، میانی (شامل خاش و سراوان) با منتخبینی از جناح روحانیون و جنوبی (شامل ایرانشهر و نیکشهر) چهاربهار با منتخبینی مستقل استان را به هم وزنی جریانات سیاسی نزدیک نمود.

نگاره ۶- پراکنش جغرافیایی گرایشات سیاسی نمایندگان استان و بلوچستان در پنجمین دوره

مجلس شورای اسلامی

میزان نفوذ جریانهای سیاسی

سه حوزه برجسته در این استان ایرانشهر، زابل و زاهدان است. ایرانشهر به جز دوره اول که نماینده منتخب خود را از ملی مذهبی انتخاب نمود، در سایر دوره‌ها نمایندگانی مستقل را روانه مجلس ساخته است. این فرایند نشان می‌دهد که نفوذ دو جریان سیاسی روحانیت و روحانیون در این شهرستان صورت نگرفته و به نظر می‌رسد در دوره‌های بعدی نیز این حوزه همین شرایط را برای خود حفظ نماید. زابل به جز دوره سوم که یک نماینده از جناح روحانیون را انتخاب کرد، در سایر دوره‌ها نمایندگان خود را از روحانیت برگزیده است. شهرستان زاهدان عرصه نبرد انتخاباتی میان مستقلین و نامزدهای روحانیت بوده و به تناوب از این دو دسته نمایندگان برگزیده شده‌اند. خاش به جز دوره پنجم که نماینده خود را از نامزدهای روحانیون انتخاب نموده در سایر دوره‌ها مانند ایرانشهر نماینده مستقل داشته است. سراوان متنوع‌ترین حوزه از نظر انتخابات نماینده است. تا دوره چهارم انتخاب نماینده بین مستقلین و روحانیت بود لیکن در دوره پنجم این حوزه، رای خود را به نماینده روحانیون داد. بدین ترتیب از ۳۵ نماینده این استان طی ۵ دوره انتخابات ۳ نفر منتسب به روحانیون، ۲ نفر منتسب به ملی مذهبی‌ها بوده است. مستقلین و روحانیت نیز هر کدام ۱۵ نفر نامزد را روانه مجلس کرده‌اند. (پیشگامی فرد، ص ۷۸، ۱۳۷۹) حوزه‌هایی چون زابل، زاهدان و سراوان را می‌توان بعنوان پایگاههای سنتی و قومی برای روحانیت دانست؛ بر عکس حوزه‌های ایرانشهر و نیکشهر چابهار و خاش پایگاه قومی مستقلین قلمداد می‌شود. جناح روحانیون به جز دوره پنجم در هیچ حوزه‌ای دوبار نماینده نداشته است لیکن با شناختی که از تمایلات سیاسی هر حوزه پیدا می‌کند، نسبت به تقویت پایگاه خود باید تلاش نماید. شهرستانهای خاش و سراوان سکوی پرش مناسبی برای این جناح است.

نیازهای منطقه مبدأ انتخاب کمیسیون‌های مجلس

اگر کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی را بنا به نوع عملکرد شان به چهار کمیسیون خدماتی، فرهنگی - آموزشی، حقوقی و اقتصادی تقسیم کنیم و گرایش نمایندگان را بنا به خاستگاه جغرافیایی آنان در این کمیسیون‌ها بررسی نماییم به این واقعیت می‌رسیم که نمایندگان مناطق محروم عمدتاً تمایل به حضور در کمیسیون‌های خدماتی و پس از آن به حضور در کمیسیون‌های اقتصادی دارند. در حالی که نمایندگان مناطق غیر محروم مایلند در کمیسیون‌های آموزشی و فرهنگی و حقوقی حضور بیشتری داشته باشند هر چند نسبت حضور آنان در کمیسیون‌های اقتصادی نیز کم نیست.

بررسی حضور نمایندگان استان سیستان و بلوچستان در کمیسیون‌های تحقیقی نشان می‌دهد نمایندگان دوره اول به جز یک نفر که در کمیسیون اقتصادی حضور داشته، بقیه به حضور در کمیسیون‌های خدماتی علاقه مند بوده‌اند. (مجلس شورای

اسلامی، صص ۱۱۰، ۱۳۶۱)

جدول شماره ۹ - بررسی رابطه میان گرایش جناحی نمایندگان دوره اول استان سیستان و بلوچستان و عضویت آنها در کمیسیون تخصصی مجلس

ماهیت کمیسیون‌ها	کمیسیون‌ها	حوزه انتخابیه	نام و نام خانوادگی
خدماتی	پست و تلگراف و نیرو	ایران‌شهر	نظر محمد دیدگاه
خدماتی	امور بازرگانی و توزیع	چاه‌بهار	عبدالکریم اربابی
خدماتی	امور پست و تلگراف و نیرو	خاش	حامد دامنی
خدماتی	کشاورزی و عمران روستاها و سازمان‌های وابسته به نخست‌وزیری	زابل	سید حسن حسینی طباطبایی
خدماتی	مسکن، شهرسازی و راه و ترابری	زابل	غلامعلی شهرکی (نماینده ب)
اقتصادی	برنامه و بودجه صنایع و معادن	زاهدان	محمد علی تاتاری
خدماتی	نهادهای انقلاب، امور سازمان‌های وابسته به نخست‌وزیری	سراوان	محمد اسحق مدنی

در دوره دوم نمایندگان این استان بدون استثناء در کمیسیونهای خدماتی عضویت یافتند و در هیچیک از سه نوع کمیسیون دیگر عضو نشده‌اند. (مجلس شورای

اسلامی، صص ۸۷ و ۸۵ و ۸۳ و ۸۱ و ۶۷، ۱۳۶۵)

جدول شماره ۱۰ - بررسی رابطه میان گرایش جناحی نمایندگان دوره دوم استان سیستان و بلوچستان و عضویت آنها در کمیسیون تخصصی مجلس

ماهیت کمیسیون‌ها	کمیسیون‌ها	حوزه انتخابیه	نام و نام خانوادگی
خدماتی	کشاورزی و عمران روستاها	ایران‌شهر	حمیدالدین ملازهی
خدماتی	بازرگانی و توزیع	چاه‌بهار	عبدالکریم اربابی
خدماتی	پست و تلگراف و نیرو	خاش	حامد دامنی
خدماتی	سازمان‌های وابسته به نخست وزیری	زابل	سید حسن حسینی طباطبایی
خدماتی	مسکن و راه و ترابری	زابل	غلامعلی شهرکی (نماینده ب)
خدماتی	مسکن و راه و ترابری	زاهدان	امیر میر
خدماتی	سازمان‌های وابسته به نخست وزری	سراوان	محمد اسحق مدنی

در دوره سوم تنها نماینده سراوان عضویت کمیسیون حقوقی درآمد و بقیه در

کمیسیونهای خدماتی عضو شدند. (مجلس شورای اسلامی، صص ۶۹، ۶۶، ۶۳، ۵۷، ۴۸ و ۴۳،

۱۳۷۰)

جدول شماره ۱۱ - بررسی رابطه میان گرایش جناحی نمایندگان دوره سوم استان سیستان و بلوچستان و عضویت آنها در کمیسیون تخصصی مجلس

ماهیت کمیسیون‌ها	کمیسیون‌ها	حوزه انتخابیه	نام و نام خانوادگی
خدماتی	کشاورزی و عمران روستاها	ایران شهر	حمیدالدین ملازهی
خدماتی	بهداری، بهزیستی	خاش	مسعود هاشم زهی
خدماتی	مسکن و راه و ترابری	زابل	غلامعلی شهرکی - نماینده الف
خدماتی	امور دفاعی	زابل	محمدحسین پودینه - نماینده ب
خدماتی	بازرگانی	چاه‌بهار	عبدالعزیز دادگر
خدماتی	مسکن و راه و ترابری	زاهدان	امیر میر
حقوقی	اصل نود	سراوان	فخرالدین رضا زهی

دوره چهارم دو نماینده در کمیسیونهای اقتصادی، یک نماینده در کمیسیون‌های حقوقی و چهار نماینده دیگر در کمیسیون‌های خدماتی به عضویت درآمدند. (مجلس

شورای اسلامی، صص ۱۱۸، ۱۰۵، ۹۳، ۷۶ و ۵۱، ۱۳۷۳)

جدول شماره ۱۲ - بررسی رابطه میان گرایش جناحی نمایندگان دوره چهارم استان سیستان و بلوچستان و عضویت آنها در کمیسیون تخصصی مجلس

ماهیت کمیسیون‌ها	کمیسیون‌ها	حوزه انتخابیه	نام و نام خانوادگی
خدماتی	شورها و امور داخلی کشور	ایران شهر	نورمحمد ربوشه
اقتصادی	بازرگانی و توزیع	چاه‌بهار	عبدالعفور ایران نژاد
خدماتی	نهادهای انقلاب	خاش	اختر محمد کهرزهی
خدماتی	مسکن و راه و ترابری	زابل	عباس میر حسینی
حقوقی	امور اداری و استخدامی	زابل	سیدحسن آقا حسینی طباطبایی
خدماتی	امور بازرگانی و توزیع	زاهدان	مدد آذر کیش
اقتصادی	بازرگانی و توزیع	سراوان	فخرالدین رضا زهی

و بالاخره در دوره پنجم یک نماینده به عضویت در کمیسیون‌های فرهنگی آموزشی درآمد، دو نماینده به کمیسیون‌های اقتصادی گرایش پیدا نمودند و باز هم چهار نفر یعنی اکثریت وارد کمیسیون‌های خدماتی شدند. (مجلس شورای اسلامی، صص

۱۰۶، ۸۲، ۷۱، ۵۷، ۱۲۶، ۱۱۲، ۱۳۷۶)

جدول شماره ۱۳ - بررسی رابطه میان گرایش جناحی نمایندگان دوره پنجم استان سیستان و بلوچستان و عضویت آنها در کمیسیون تخصصی مجلس

ماهیت کمیسیون‌ها	کمیسیون‌ها	حوزه انتخابیه	نام و نام خانوادگی
خدماتی		ایران‌شهر	خدابخش رئیسی
خدماتی		چاه‌بهار	محمد شریف فتوحی
اقتصادی		خاش	خدابخش کردتمندانی
خدماتی		زابل	عباس میرحسینی نماینده الف
خدماتی		زابل	غلامرضا اشرافی نماینده ب
اقتصادی		زاهدان	عباسعلی نورا
فرهنگی آموزشی		سراوان	عبدالعزیز دولتی بخشان

ملاحظه می‌شود که ۲۷ نماینده از جمع ۳۵ نماینده این استان در کمیسیون‌های خدماتی ۵ نماینده این استان در کمیسیون‌های اقتصادی، دو نماینده در کمیسیون‌های حقوقی و تنها یک نماینده در کمیسیون‌های آموزشی عضویت داشته‌اند.

حضور چشمگیر نمایندگان استان در کمیسیون‌های خدماتی که حدود $\frac{4}{5}$ کل نمایندگان دوره‌های اول تا پنجم را در برمی‌گیرد، نشان دهنده نیاز شدید منطقه به امکانات و خدمات است. رویکرد تعدادی از نمایندگان در دوره‌های چهارم و پنجم به کمیسیون‌های اقتصادی نشان دهنده آغاز فعالیت‌های اقتصادی در مناطق مرزی این استان است. که به عنوان نمونه می‌توان به بازارچه‌های مرزی و منطقه آزاد

چاه‌بهار اشاره نمود. به نظر می‌رسد به تدریج از حضور نمایندگان این استان در کمیسیونهای خدماتی کاسته و به حضور در کمیسیونهای اقتصادی و پس از آن فرهنگی آموزشی افزوده شود.

نتیجه:

۱- روند مشارکت مردم در انتخابات نمایندگی مجلس شورای اسلامی در همه حوزه‌های این استان بدون استثناء روبه افزایش است لیکن در مقایسه با حوزه‌های سایر کشور هنوز نیاز به تقویت دارد.

۲- زابل و زاهدان در درجه اول و سراوان در مرحله بعد پایگاههای سنتی و قوی روحانیت است. تلاش در جهت حفظ و تقویت این پایگاهها برای این جناح سیاسی سبب در دست داشتن اکثریت کرسیهای این استان در مجلس خواهد بود. ایرانشهر، نیکشهر، چاه‌بهار و خاش پایگاههای سنتی مستقلین است، هر چند دو حوزه ایرانشهر و چاه‌بهار زمینه حضور ملی مذهبی‌ها را نیز یکبار تجربه کرده‌اند. خاش و سراوان در دوره پنجم نماینده جناح روحانیون را برای اولین بار تجربه کرده‌اند. اگر این تجربه شیرین باشد در هر دو حوزه تکرار خواهد شد. علی‌رغم یکبار انتخاب نماینده از جناح روحانیون در زابل بعید بنظر می‌رسد فرصت مجددی به این نامزدهای این جناح در آن حوزه داده شود.

۳- به تدریج که وضع قوانین سبب سرازیر شدن امکانات بیشتری به مناطق محروم می‌شود و چشم اندازهای جغرافیایی را تغییر می‌دهد. و به تناسب فعالیت‌های اقتصادی که در سرتاسر مرزهای شرقی و جنوبی این استان صورت می‌گیرد، نیاز نمایندگان به حضور در کمیسیونهای خدماتی کاهش یافته و به تدریج به سمت حضور در کمیسیونهای اقتصادی تمایل بیشتری پیدا می‌کنند، تا نواحی کوچک اقتصادی در حوزه‌های انتخابیه خود را تقویت نموده و سروسامان بخشند.

۴- تحولات روبه رشد مردم در فرایند تصمیم‌گیری‌های سیاسی در این استان

اعم از افزایش حضور در رای دهی، افزایش تعاملات با گروههای سیاسی کشور دگرگونی در معیارهای گزینش نماینده و تحول در تمایلات نمایندگان این استان به کمیسیونهای اقتصادی نشان دهنده بالا رفتن میزان همگرایی این استان با مرکز و با سایر نقاط کشور است و نوعی رقابت سازنده را با ساکنین بخشهای دیگر کشور نوید می دهد.

منابع:

- ۱- اسامی نمایندگان مجلس شورای ملی از آغاز مشروطیت تا دوره ۲۴ قانون گذاری و نمایندگان مجلس سنا در هشت دوره مقننیه از ۲۵۰۸ تا ۲۵۳۶، بی تا، بی نا.
- ۲- پیشگامی فرد، زهرا، جغرافیای انتخابات پارلمانی در ایران، جلد ۱۳، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، تهران ۱۳۷۹.
- ۳- مجلس شورای اسلامی، آشنایی با مجلس شورای اسلامی (کارنامه ۱۳۶۰) ۷ خرداد ۱۳۶۱.
- ۴- مجلس شورای اسلامی، آشنایی با مجلس شورای اسلامی (کارنامه ۱۳۶۱) ۱۳۶۲ خرداد.
- ۵- مجلس شورای اسلامی، آشنایی با مجلس شورای اسلامی (کارنامه ۱۳۶۲) مهرماه ۱۳۶۳.
- ۶- مجلس شورای اسلامی، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره دوم - سال دوم، تیر ماه ۱۳۶۵.
- ۷- مجلس شورای اسلامی، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره سوم - سال سوم، دی ۱۳۷۰.
- ۸- مجلس شورای اسلامی، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره چهارم - سال اول، اردیبهشت ۱۳۷۳.
- ۹- مجلس شورای اسلامی، کارنامه مجلس شورای اسلامی، دوره پنجم - سال اول، آذرماه ۱۳۷۶.